Suomen luonnonsuojeluliitto

Ympäristövaliokunta 18.10.2016

Viitaten lausuntopyyntöönne HE 200/2016vp

Suojeluasiantuntija Hanna Aho

Suomen luonnonsuojeluliitto ry

Hallituksen esitys eduskunnalle Pariisin sopimuksen hyväksymisestä ja sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta

Suomen luonnonsuojeluliitto kiittää mahdollisuudesta kommentoida käsiteltävää asiaa. Lausumme siitä seuraavaa:

Keskeiset huomiot

- Yhdistyneiden kansakuntien ilmastonmuutoksen puitesopimuksen alaisen Pariisin ilmastosopimuksen tarkoituksena on säädellä kaikkien maailman maiden kasvihuonekaasupäästöjä. **Sopimus on tärkeä virstanpylväs kansainvälisessä ilmastopolitiikassa ja Luonnonsuojeluliitto pitää sen ratifiointia Suomen edun mukaisena.**
- Pariisin sopimuksen vaatimiin toimiin on ryhdyttävä mahdollisimman pikaisesti sekä EU:ssa että Suomessa. **Uuden lämpötilarajan myötä on selvää, että fossiiliset polttoaineet jäävät historiaan ja Suomen ja EU:n tavoitetaso on vanhentunut.** EU:n päästövähennystavoitteita tulee korottaa mahdollisimman pian tieteen vaatimalle tasolle. Tavoitteiden korottaminen olisi Suomen etu ja Sipilän hallituksen hallitusohjelman tavoitetason mukaista. Euroopan ja Suomen on aika rakentaa perustukset 100 % uusiutuvalle energialle pohjautuvalle yhteiskunnalle.
- Sopimuksen toimeenpanossa tulee kiinnittää erityistä huomiota ekosysteemien eheyden ja biodiversiteetin suojelemiseen kaikissa ilmastotoimissa. Suomen on tehtävä suunnitelma toimille, jotka vahvistavat kasvihuonekaasupäästöjen nieluja ja varastoja ja huomioivat ja suojelevat niiden muita kuin hiilensidontaan liittyviä arvoja kuten luonnon monimuotoisuutta. Tämä tarkoittaa käytännössä turpeen energiakäytön lopettamista ja sen mukaista luopumissuunnitelmaa.

Uusi lämpötilatavoite ja tavoitteiden päivitys

Pariisin sopimuksen uusi globaali tavoite rajoittaa maapallon keskilämpötilan nousu selvästi alle 2 °C esiteolliseen aikaan nähden ja pyrkimys rajoittaa lämpötilan nousu 1,5 °C:seen vähentäisi merkittävästi ilmastonmuutoksen aiheuttamia riskejä ja vaikutuksia.

Luonnonsuojeluliitto pitää erittäin myönteisenä sitä, että lähes kaikki maat ovat toimittaneet aiotun kansallisesti määritellyn panoksen sopimukseen. Aiotut kansalliset panokset eivät kuitenkaan riitä Pariisin sopimuksen tavoitteisiin pääsyyn, mikä käy ilmi myös osapuolten päätöksestä. **Tämän vuoksi on ensiarvoisen tärkeää toteuttaa viiden vuoden välein tehtävät panosten päivityskierrokset uskottavalla ja läpinäkyvällä tavalla. Ensimmäisen kerran osapuolten yhteenlaskettujen toimien vaikutusta suhteessa sopimuksen pitkän aikavälin tavoitteeseen tarkastellaan ”fasilitatiivisessa” dialogissa vuonna 2018.** Lähes kaikkien osapuolien, EU

mukaan lukien, tulisi tässä yhteydessä korottaa omia tavoitteitaan. Tavoitteiden toteutuksen on oltava tehokasta ja läpinäkyvää ja tähän Pariisin sopimus tarjoaa hyvät lähtökohdat.

Pariisin sopimuksen vaatimiin toimiin on ryhdyttävä mahdollisimman pikaisesti sekä EU:ssa että Suomessa. **Uuden lämpötilarajan myötä Suomen ja EU:n tavoitetaso on vanhentunut ja päästövähennystavoitteita tulee korottaa mahdollisimman ja viimeistään vuonna 2018 Pariisin kokouksen osapuolten päätöksen mukaisesti.** Tavoitteiden korottaminen olisi Suomen etu ja Sipilän hallituksen hallitusohjelman tavoitetason mukaista.

Yhdistyneitten kansakuntian ympäristöohjelman (UNEP) mukaan kaikki maailman hiilidioksidipäästöt on saatava netto nollaan ennen vuotta 2050 ja kaikki kasvihuonekaasut vuosien 2060–2080 välillä. Tällöin 1,5 asteen tavoitteeseen pääsyyn on 50 prosentin todennäköisyys ja lämpötila pysyy alle kahden asteen 85 prosentin todennäköisyydellä. [1] Mallinnuksissa kuitenkin luotetaan negatiivisiin päästöihin, joihin tarvittavien tekniikoiden turvallisuudesta ja toiminnasta ei ole varmuutta. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että päästöjä on vähennettävä edellä mainittua nopeammin.

Ilmastotoimia on vauhditettava välittömästi jo ennen Pariisin sopimuksen voimaan astumista vuonna 2020. **EU:n vuoden 2030 päästövähennystavoite on nostettava 60 prosenttiin, joka on lineaarisella kustannustehokkaalla polulla kohti tarvittavaa pitkän aikavälin päästövähennystä.** Erityisesti päästökaupan tavoitteen nostamisella on kiire. Ilmaan vuoden 2030 tavoitteiden korotusta tarvittaviin pitkän aikavälin päästövähennyksiin tulee olemaan vaikeaa päästä ja EU:n ilmasto- ja energiapolitiikan ohjausvaikutus jää tehottomaksi. EU on jo ylittänyt vuoden 2020 tavoitteensa ja Sandbag on arvioinut, että vuonna 2020 EU pääsee jo noin 30 prosentin päästövähennykseen. [2] Tämä tarkoittaisi nykyisillä tavoitteilla 1 prosentin vuosittaista päästövähennystä vuosien 2020-2030 välillä. Jotta pitkän aikavälin tavoite voitaisiin saavuttaa tämä tarkoittaisi vähintään 55 prosentin päästövähennystä vuosien 2030-2050 välillä, minkä toteuttaminen on vaikeampaa kuin kunnianhimon tason nosto välittömästi. Vuoden 2030 energia- ja ilmastokehystä koskevia lainsäädäntöehdotuksia valmistellaan tänä vuonna ja päivitettyjen tavoitteiden saaminen mukaan tässä vaiheessa olisi tärkeää.

Alustavien arvioiden mukaan vuoteen 2050 mennessä EU:n ja muiden teollisuusmaiden päästövähennystavoitteen tulisi olla 95-115 prosenttia alle vuoden 1990 tason. [3] Sitran Climate Analyticsilta tilaaman selvityksen perusteella **EU:n päästövähennystavoitteen tulisi olla 47-75 prosenttia vuoteen 2030 mennessä ja noin 88-164 prosenttia vuoteen 2050 mennessä suhteutettuna vuoden 1990 päästötasoon. Suomen osuus olisi 60 prosenttia vuoteen 2030 mennessä ja 130-150 prosenttia vuoteen 2050 mennessä.** [4] Tämä tarkoittaa negatiivisia päästöjä eli hiilinielujen roolin kasvua.

Ekosysteemit ja luonnonmonimuotoisuus

Sopimuksen toimeenpanossa tulee kiinnittää erityistä huomiota sopimuksen esipuheen periaatteisiin ja erityisesti **ekosysteemien eheyden ja biodiversiteetin suojelemiseen kaikissa ilmastotoimissa**. Näiden periaatteiden kunnioittaminen on ensisijaista ilmastonmuutoksen hillinnän ja siihen sopeutumisen kannalta mahdollisimman turvallisella tavalla. Suomen on tehtävä suunnitelma artikla 5.1 mukaisille toimille, jotka vahvistavat kasvihuonekaasupäästöjen nieluja ja varastoja ja huomioivat niiden muut arvot kuten luonnon monimuotoisuuden. **Tämä tarkoittaa käytännössä turpeen energiakäytön lopettamista ja sen mukaista luopumissuunnitelmaa.**

Maankäytön laskentasäännöistä tulee sopia vuoden 2020 jälkeiselle ajalle Pariisin päätöksen mukaisesti. Laskentasääntöjen tulee tukea tavoitetta pysäyttää ilmakehän kasvihuonekaasupitoisuuden kasvu, vahvistaa ekosysteemien toimintaa ilmastonmuutoksen bufferina, vahvistaa muita ekosysteemien tarjoamia palveluja ja olla yhteneväiset tieteellisen tiedon kanssa.

Artiklassa 2 puhutaan muista kuin hiilensidontaan liittyvistä hyödyistä, joilla tarkoitetaan osapuolten hyväksymien ohjeistusten mukaan mm. luonnon monimuotoisuuden ja luonnonmetsien suojelua sekä paikallisten ihmisten oikeuksia koskevia turvalausekkeita, jotka on eritelty UNFCC/CP/2010/7/Add.1 liitteessä I. Luonnonsuojeluliitto katsoo, että näiden turvalausekkeiden noudattamisen varmistaminen on ensisijaista Pariisin sopimuksen artiklan 5.2. toimeenpanossa ja

kaikkien metsäkatoa ja metsien laadun heikkenemistä koskevien hankkeiden tulee raportoida ehtojen täyttymisestä. Suomen ilmastorahoitusta voidaan myöntää vain näiden ehtojen täytyttyä.

Ilmastorahoitus

Pariisin kokouksen päätöksessä on lupaus nostaa vuosittainen ilmastorahoitus 100 miljardiin dollariin vuoteen 2020 mennessä, mikä vahvistaa jo Kööpenhaminassa annetun lupauksen. Rahoituksen tasoa tarkastellaan uudelleen vuonna 2025. Vuonna 2013 ilmastorahoitus oli OECD:n mukaan 52 miljardia ja summasta 16 % kohdistui sopeutumistoimiin.[5] Raportin metodologia on kuitenkin kyseenalaistettu, ja vain 14,5 miljardia dollaria ohjautui hankkeisiin, joiden päätavoite oli ilmastonmuutoksen hillintä tai sopeutuminen. Suuri osa raportoidusta rahoituksesta on lainoja tai vientiluottoja. Varsinaisia lahjoituksia alirahoitettuun sopeutumiseen oli vain 1,5 miljardia. Satotappioista tai meren pinnan noususta kärsivien alueiden rahoitus ei ole yksityisen rahoituksen intresseissä. [6]

EU:n tulee valmistella tiekartta rahoituksen tason nostamiseen läpinäkyvällä tavalla vuoteen 2020 mennessä tasolle, joka vastaa EU:n oikeudenmukaista osuutta 100 miljardista dollarista. Rahoituksen tulisi Kööpenhaminan julistuksen hengessä olla **uutta, lisäistä ja lahjamuotoista ja tasapaino hillinnän ja sopeutumisen välillä tulee taata** Pariisin sopimuksen mukaisesti. Sopeutumisen merkitys tulee korostumaan tulevina vuosikymmeninä, joten sopeutumiseen ohjattavan rahoituksen määrää ja osuutta on lisättävä huomattavasti Pariisin sopimuksen toimeenpanossa. Nykytiedon valossa yksityisen rahoituksen saaminen sopeutumiselle on vaikeampaa kuin hillinnälle, joten valtioiden myöntämän ilmastorahoituksen rooli korostuu.[7] Lainoja ei tule laskea ilmastorahoitukseksi, eivätkä ne ole sopiva rahoitusmuoto vähiten kehittyneissä maissa.

Suomen tulee varmistaa riittävä ilmastorahoituksen näiden reunaehtojen mukaisesti. Keino tähän olisi palauttaa päästöhuutokauppatulojen korvamerkintä ilmastorahoitukseen, joka on kerännyt kansainvälistä kiitosta esimerkillisestä innovatiivisen rahoituksen muodosta.

Pariisin sopimus merkitsee voimakkaasti kasvavia investointeja energiatehokkuuteen ja uusiutuvan energian tuotantoon. International Energy Agency arvioi, että nykyisten sitoumusten toteuttaminen vaatisi noin 13.500 miljardin Yhdysvaltain dollarin investoinnit vuoteen 2030 mennessä. Vuositasolla tämä tarkoittaisi keskimäärin 800 miljardia dollaria.[8] Suuri osa investoinneista on tehtävä ennen vuotta 2030.

Pariisin sopimuksen artikla 2 mukainen rahavirtojen siirtäminen yhdenmukaiseksi vähäpäästöiseen kehityskulun ja ilmastonkannalta vastustuskykyiseen kehityksen kanssa on olennaista ilmastonmuutoksen hillinnän ja sopeutumisen kannalta. Tämä tulee toteuttaa paitsi investointien ohjauksen kautta myös **karsimalla systemaattisesti fossiilisten polttoaineiden suorat ja epäsuorat tuet maailmanlaajuisesti ja Suomessa.**

Menetykset ja vahingot

Luonnonsuojeluliitto pitää tärkeänä menetysten ja vahinkojen sisällyttämistä sopimukseen ja kannustaa osapuolia jatkossa vahvistamaan Varsovan kansainvälistä mekanismia. Erityisesti ilmastopakolaisuuteen varautumista ja sen käsittelyyn liittyviä toimia tulee vahvistaa tulevilla osapuolten päätöksillä. **Riittävä rahoitus on olennainen osa mekanismin toimintaa ja uskottavuutta ja myös Suomen tulee ottaa tämä huomioon ilmastorahoituksen kohdentamisessa.**

Kansalaisten oikeus saada tietoa, osallistua ja tulla kuulluksi

Sopimuksen esipuheessa mainittu koulutus, yleisölle tiedottaminen, yleisön osallistuminen, yleisön tiedonsaanti ja yhteistyö ovat erittäin tärkeitä kaikilla tasoilla sopimuksen soveltamisessa. Niitä tulee jatkossa vahvistaa ja turvata kansalaisten oikeudet osallistua kansainvälisiin jatkoneuvotteluihin sekä sopimuksen kansalliseen toimeenpanoon ja toimeenpanon valmisteluun ilmasto- ja energiakysymyksissä.

Näiden oikeuksien toteutumisen varmistamiseksi Luonnonsuojeluliitto näkee, että valtioiden tulisi raportoida toimista, joilla kansalaisten ilmastosopimusta koskevia tietoja ja taitoja parannetaan. Raportoinnin tulisi sisältää selvitys kansalaisjärjestöjen osuudesta ja osallistumisesta ilmastotoimiin. Raportointi parantaisi oikeuksien toteutumisen läpinäkyvyyttä ja kansalaisjärjestöjen konkreettiset osallistumismahdollisuudet paranisivat.

Sopimuksen ratifiointi

Luonnonsuojeluliitto kannattaa Pariisin sopimuksen ratifiointia. Sopimuksen kattavuus on todennäköisesti suuri, sillä lähes kaikki maailman maat ovat toimittaneet aiotun kansallisen panoksensa jo ennen sopimuksen solmimista tai heti sen jälkeen. Sopimuksen on allekirjoittanut 191 valtiota.

Merkittävät taloudet kuten Kiina, Yhdysvallat, Brasilia, Kanada ja Intia ovat jo ratifioineet sopimuksen. Sopimuksen voimaantulokynnys täyttyi 5.10.2016, kun EU luovutti ratifioimisasiakirjansa. Näin ollen Pariisin sopimus tulee voimaan 4.11.2016.

Lisätietoja

suojeluasiantuntija Hanna Aho, p. 040 660 5788, hanna.aho@sll.fi

Lähteet:

1. UNEP (2015): The Emissions Gap Report 2015. http://uneplive.unep.org/media/docs/theme/13/EGR_2015_301115_lores.pdf

2. Sandbag, 2015: Harder, better, faster, stronger - The easy route to increased EU climate ambition. https://sandbag.org.uk/site_media/pdfs/reports/Harder_better_faster_stronger_-_The_easy_route_to_increased_EU_climate_ambition_2.pdf

3. Rogelj *et al.* (2013): 2020 emissions levels required to limit warming to below 2 °C, Nature. http://www.nature.com/nclimate/journal/v3/n4/full/nclimate1758.html

4. Climate Analytics, 2016: What does the Paris climate agreement mean for Finland and the European Union? http://www.sitra.fi/en/julkaisu/2016/what-does-paris-climate-agreement-mean-finland-and-european-union

5. OECD, 2015: Climate Finance in 2013-14 and the USD 100 billion goal. http://www.oecd.org/environment/cc/OECD-CPI-Climate-Finance-Report.pdf

6. Germanwatch: OECD report on climate finance: Fit for purpose or well on the way to meet the $100 billion promise? http://www.germanclimatefinance.de/2015/10/08/well-way-meet-100-billion-promise/

7. Climate Policy Initiative: Global Landscape of Climate Finance 2015. http://climatepolicyinitiative.org/wp-content/uploads/2015/11/Global-Landscape-of-Climate-Finance-2015.pdf

8. IEA, 2015: World Energy Outlook Special Briefing for COP21. http://www.worldenergyoutlook.org/media/news/WEO2015_COP21Briefing.pdf